

279488

~~11028~~

Foi'a besericésca si scolastica.

Organu alu provinciei metropolitane greco-catolice de Alb'a-Julia
si Fagarasiu.

Apare in 1 si 15 st. n. a fia-carei luni.

Abonamentele de cate 6 fl. v. a. pre anu se se adreséze
la tipografi'a seminariului gr. catolicu in Blasiu.

Manuscriptele si corespondintiele se se tranita francate
la redactiuni.

Anulu I.

Blasiu 1 Octobre 1887.

Nr. 1.

Partea besericésca.

Catra cetitori!

Nu se pote spune catu de mare e lacun'a si cata scadere se semte atunci, candu una beserica principale, una provincia cu cleru si poporu numerosu, nu are la resiedinti'a s'a, in centrulu seu, unu organu respanditoriu de lumina, unu punctu centralu de comunicatiune, in care se convina prin scrieri, celi din afara cu celi din intru si vice versa.

Cà e necesariu, cà e de folosu atatu pentru beserica catu si pentru scola a se infientiá unu atare organu specialu si a se sustiené neintreruptu au recunoscuta in tempurile trecute cá si in cele de facia, nu numai persone fisice, individi singlaratici, ci si persone morali, corporatiuni, concilie.

Asia cá se omitemu enunciatiiunile altoru auctoritati aducemu in esemplu *conciliulu I provincialu* alu provinciei besericesci greco catolice de Alb'a-Julia si Fagarasiu, tienutu in Blasiu la anulu 1872, care in titlulu VI despre cultulu divinuu la capu VII, *despre edarea foiloru besericesci*, se esprima precum urméza:

„Fiendu-cà in tempurile nostre se facu incercari la tote poporele de ceva cultura de a influintiá asupra opiniunei publice in diverse directiuni, prin feliuritele produse de presa, si dupa-ce chiaru si la romani esista si infloresce literatur'a jurnalistica; beseric'a nostra inca nu pote remané indiferenta facia cu acést'a miscare generala, dreptu aceea cá de una parte se se dee ocaziune la lamurirea intrebariloru publico-besericesci curente, éra de alta parte se se intinda *clerului* si *docentiloru* midilocu usioru de a se perfectioná in scientie teologice si pedagogice, — sinodulu afla cu cale a dispune infientiarea aloru doue foi besericesci periodice, contilegundu-se tote ordinariatele despre acele, dintre cari un'a se fia septemanala, in care se se incunoscentieze publiculu despre starea actuala a provinciei besericesci in tote privintiele, si se se debata intr'ins'a intrebarile ocurente.

Cea alalta edanda in publicatiuni lunarie in brosiure cu *conlucrarea unei insotiri de barbati de specialitate*, se cuprinda disertatiuni teologice de tota plasa, mai virtosu cu referintia la istori'a si legislatiunea besericeii nostre greco-catolice apoi si desbaterea cestiuniloru pedagogice cu privire la cercustarile nostre, cuprindiendu totu una data incunoscentiarea si censurarea productelor literarie ivinde.

Pentru asecurarea esistentiei si infloririi acestoru foi besericesci, sinodulu dispune, *cà acele se ésa la lumina la scaunulu metropolitanu, er' ordinariatele se midilocésca prenumerare la acele foi pentru archivulu si bibliotec'a fia-carei parohie din diecesele toru unde va fi cu potentia, numai astufeliu potendu-se sperá esirea acelor'a pre lenga unu pretiu moderatu*“.

Actele si decretule conciliului susumemoratu aprobate prin decretulu scaunulu apostolicu de datulu 19 Martiu an. 1881 — s'au publicatu in conciliulu provincialu II alu provinciei metropolitane greco-catolice de Alb'a-Juli'a si Fagarasiu tienutu in Blasiu la 30 Maiu an. 1882, — si nu lipsieá decatu cá se se puna in lucrare acele decretule conciliarie, intre cari se cuprinde si decretulu mai susu citatu despre edarea foiloru besericesci.

Necesitatea punerei in pracs a memoratorulu decretule a accentuat'o Prea-luminatulu si Prea-santitulu Domnu Dr. Joanu Vancea arhiepiscopulu si metropolitulu Albei-Julie in vorbirea tienuta in 6 Juniu 1882 la incheierea conciliului provincialu II, carele astu modu se esprima catra episcopii sufragani:

„De odata ve rogu cu caldur'a increderei fratiesci, cá deorace si cele mai salutarie dispusetiuni inca nu folosescu, déca nu se punu in vigore, si nu se aplica in vietia, Illustritatile Vostre se binevoiti a ordiná si demandá aplicarea si esact'a observare a toturoru asiedimentelor, cari se cuprindu in decretule conciliului nostru provincialu primu

deja incovenintiate de cea mai inalta auctoritate besericesca, si cari togmai spre punctuosa observare fura si publicate la inceputulu consultariloru acestui conciliu⁴.

In urm'a acestor'a Escelenti'a S'a preasantitulu Metropolitu a si executatu in parte decretulu referitoriu la edarea foiloru; pentru ca la mandatulu seu inca la 6 Martiu an. 1882 adeca in primululu anu alu publicarei decretului din cestinne, s'a si constituitu una insocire, unu consortiu de barbati de specialitate dela institutelu din locu pentru redactarea foiloru besericesci, si astufeliu in Ianuaru 1883 au si inceputu a se eda doue foi, de cate doue ori pre luna un'a besericesca redactata de Dr. Alesandru Gram'a profesoru de S. teologia, si alta scolastica redigeata de Joanu Germanu profesoru gimnasiale, si au esistatu acele foi 4 ani din Jan. 1883 — Jan. 1887, candu apoi au incetatu de a se mai eda; parte caci nu au fostu ajutate din partea competente precum se-ar' fi asteptatu, parte pentru-ca unii dintre fruntasii besericeii au doritu a se modifica programulu aceloroi foi si a li se da o directiune mai practica, parte si pentru aceea, ca nu s'au urmatu statutele insocirei seu consortiului ce s'a fostu constituitu pentru redactarea si administrarea aceloroi foi.

Din motivele mai susu aretate prea veneratulu ordinariatu metropolitanu dupa contielegerea avuta cu episcopii sufragani prin ordinatiunile din 6 Octobre si 4 Dec. an. 1886 a dispusu se se compuna de nou consortiulu pentru redactarea ulterioara a foiloru, si acel'a se si faca statute si programu nou si foiloru se li se dee una directiune mai practica.

In urm'a ordinatiuniloru de mai susu mai multi profesori dela institutelu din locu in frunte cu redactorulu foiei presente in conferinti'a din 10 Jan. a. c. s'au dechiaratu, ca voru lua asupra loru sarcin'a redactarei foiloru sub conditiunile urmatorie: a) ca foile de pana aci se se impreune intr'unu singuru organu constatoriu din 2 parti: un'a besericesca, si alta scolastica, edandu de 2 ori pre luna cu pretiulu anualu de 6 fl. v. a.; b) ca editur'a si proprietatea noului organu se se tiena de tipografi'a seminarului teologicu din locu; c) ca pentru sustinerea acestui organu se se asecureze celu pucinu 600 prenumeranti, si foi'a se nu se espedeze, decatu numai celoru ce voru fi solvitu mai inainte pretiulu celu pucinu pre 1/2 anu.

In conferintiele din 14 Ianuaru, 3, 6 si 20 Februaru a. c. s'au desbatutu si primitu nouele programe ale organului si statutele referitorie la redactare si administrare precum si la remunerarea redactoriloru si colaboratoriloru.

Actele de constituire ale noului consortiu s'au aprobatu atatu de Prea-veneratulu Ordinariatu Metropolitanu, catu si de ilustrii episcopi sufragani, ceea ce apare din cerculariulu Escelentiei S'ale Prea-santitului Metro-

politu de datulu 21 Juniu a. c. Nr. 1823 indreptatu catra clerulu archidiecesanu, unde intre altele se dice;

„Lucrarile acestea substernendu Mi-se spre revisiune si eventuale aprobare, s'au comunicatu spre apretiare si ordinariatelor episcopesci sufragane, si aflandu-se a fi base secure pentru edarea foiei, ca aceea se corespunda intru tote toturorasteptariloru, s'au aprobatu atatu din partea Nostra, catu si a celoru alalte ordinariate.

Deci dorindu Noi ca acestu organu, care are scopulu de a servi clerului provinciei nostre de unu indreptariu practiculu intru tote afacerile impreunate cu oficiulu pastorirei sufletesci si de a contribui la promovarea culturei intelectuale a aceluia, se apara catu mai curuudu, si fiendu deplinu convinsi, ca dorinti'a acest'a a Nostra e a intregii provincie besericesci, amu dispusu, ca edarea foiei se se incepa cu 1 Septembrie a. c.⁴.

Se-ar' fi asteptatu, ca in urm'a cerculariului metropolitanu mai susu memoratu, precum si in urm'a cerculariiloru esmise in acestu respectu de catra veneratele ordinariate sufragane, se incurga dela veneratulu cleru numerulu recerutu de abonamente, — cea ce nu s'a intemlatu; din care cauza Veneratulu Ordinariatu metropolitanu prin cerculariulu din 20 Aug. a. c. Nr. 2637 notifica clerului archidiecesanu si deodata face cunoscutu si Ordinariatelor sufragane, ca terminulu de esire a foiloru ce s'a fostu prefiptu pre 1 Sept. a. c. se muta pre 1 Octobre a. c., si in acelasi tempu se comite clerului archidiecesanu ca pana la terminulu de mai susu se tramita in laintru pretiulu de prenumeratiune.

Cu tote ca nece pana la datulu presente nu s'a potutu castiga numerulu recerutu de abonamente, totusi consortiulu in urm'a disusetiunei de mai susu, a decisu se se edee numerulu I, II si III si acesti numeri se se espedeze numai prenumerantiloru, cari voru fi solvitu pretiulu celu pucinu pre 1/2 anu, si deca nece dupa aceea nu se va pote procura sum'a receruta pentru sustinerea foiloru, se se sisteze edarea si espedarea ulterioara a acelor'a.

De unde provine aceea aparentia nu prea imburcuratoria? si care pote fi caus'a, ca nu se imbracisieza cu destula caldura pres'a preste totu si in specie pres'a besericesca? Unii dicu ca clerulu nostru e miseru si ca atare nu se pote prenumera la foi, ceea ce nu se pote documenta in generalu; pentru ca nu toti preotii suntu asia de miseri, incatu se nu fia in stare asi procura una atare foia, mai alesu candu dela cei mai multi nu se cere ca se o procure din banii sei proprii, ci din banii besericeii si scolei¹⁾. Altii dicu ca preotii cei mai multi suntu ocupati cu procurarea celoru de lipsa pentru sustinerea loru si a familielor si cu celelalte oficie pastorali, — ceea ce erasi nu e cauza suficiente de a se subtrage dela sustinerea presei, pentru ca ori catu de multe grigi

¹⁾ Vedi cerculariulu metropolitanu de datulu 21 Juniu a. c. Numerulu 1823.

si greutati familiare au, totusi le remane tempu destulu si pentru deschiderea si frundiarirea acestei foi, care si asia ése numai de 2 ori pre luna. Altii mai de regula nu suntu multumiti cu cuprinsulu foiei besericesci, pentru că cuprinsulu foiloru de acestu feliu nu e destulu de abundante, variu, practic, acomodat si interesantu, si acestia au si orecare dreptu, mai alesu deca ei totulu lu-astepta numai dela redactoru si dela cativa colaboratori domiciliati intr'unu locu; se-ar' poté inse delaturá defectulu cu privire la cuprinsu, deca preotii si docentii nostri, cari suntu imparliti in modu proportionalu preste tota provinci'a besericesca, si-ar' luá ostenéla a veni intru ajutoriulu redactiunei, despre ce nece că ne indoimu, parte cu acte si documente de interesu pentru beserica si scola, parte cu articlii scientifici din sfer'a teologiei si pedagogiei si cu indrumari practice si de folosu pentru preoti si docenti, parte cu reporturi dela adunari besericesci si scolastice, parte cu corespondintie si varie inscientiari despre cause besericesci si scolastice. etc.

In fine dupa-ce nu se pote negá, că sustienerea acestui organu in lips'a altoru subventiuni, aterna numai dela imbracisiera veneratulu cleru; dupa-ce nu se pote negá, că pres'a besericesca e celu mai aptu midilocu pentru representarea si apararea intereseloru besericesci si scolastice, si dupa ce nu se pote negá, că pres'a besericesca e si unulu din cele mai bune midiloce, ce le pote avé clerulu pentru de a progresá si a se perfectiuná in scientiele teologice si pedagogice, — rogánu pre onoratulu cleru cu tota reverinti'a se grabesca intru imbracisiera si sustienerea foiloru s'ale, si se asculte de vocea pastoriloru sei, cari adunati la conciliulu provincialu I in Titlulu VII, Capu II despre detorinti'a clerulu de a propasi si a se perfectiuná in sacrele scientie; — intre altele astufeliu se esprima:

„Perfectiunarea clerulu in scientiele sacre o pretinde inaintarea repede a culturai in tote clasele societatei, deora-ce la dincontra singuru statulu preotiescu ar' remané indereptu cu nespus'a scadere a auctoritatei s'ale, o poftesce mai incolo si impregiurarea aceea, că inimicii credintei prin cultur'a cea irreligiosa nu inceta a invinuí beseric'a, că dens'a ar' fi partinitori'a obscurantismului etc.“.

Redactorulu.

PROGRAMULU

partei besericesci a „Foiei besericesci si scolastice“.

Partea besericesca a „Foiei besericesci si scolastice“ va avé scopulu de a servi clerulu din provinci'a besericesca de Alb'a-Julia si Fagarasiu de indreptariu practic dupa potintia intru tóte afacerile impreunate cu oficiulu pastorirei sufletesci si de a contribuí la inaintarea culturai intelectuale, carea se recere dela clerulu nostru. Pentru ace'a partea acest'a va cuprinde:

1. Tractate tienstórie de tóte disciplinele teologice, dar alese si gatite totu deaun'a cu deosebita considerare la indigintiele clerulu nostru. Se va dá preotimei mana de ajutoriu si in oficiulu omileticu si cateheticu.

2. Va publicá si esplicá dispositiunile, cari le facu Preaveneratele Ordinariate spre a îmbunatatí administratiunea, spre a determiná si indreptá agendele pastorirei sufletesci si spre a îmbunatatí starea materiala a bisericeloru, parochieloru si preotiloru. Se voru comunicá cu discretiunea receruta si cu auctorisarea Preaveneratelor Ordinariate respective si sententiele, cari s'au adusu in casuri speciale de dreptu, si cari potu servi de indreptariu in casuri analóge.

3. Va publicá documinte referitórie la istori'a Provinciei nostre bisericesci.

4. Va publicá tóte acele legi dietale, decrete prea inalte regesci, ordinatiumi ministeriale si decisiuni aduse de Curi'a regésca, cari se referescu la afacerile politico-eclesiastice.

5. Va luá in démna considerare dupa potintia ori ce progresu, ce-lu va face Provinci'a nóstra bisericesca in ori care parte a sa in privinti'a culturala, administrativa si materiala, precum si exemplele cele bune, cari se voru observá pre airea si voru fi demne de a se imitá si la noi.

Tote acestea se voru cuprinde dupa firea lucrului in rubricile catolice: disertatiuni, recensiumi, corespondintie si revista.

STATUTU

pentru redactarea si administrarea organului „Foia besericesca si scolastica. Organu alu provinciei besericesci greco-catolice de Alb'a Julia si Fagarasiu“.

§. 1. Proprietariulu si editorulu Foiei besericesci e tipografi'a seminariale din Blasiu.

§. 2. De partea intelectuala a Foiei besericesci si scolastice se ingrigesce unu consortiu. Membri ai acestui consortiu suntu toti acei barbati din provinci'a metropolitana gr.-cat. de Alb'a-Julia si Fagarasiu, cari se oferescu de buna voia a conlucrá la edarea Foiei.

§. 3. Administratiunea si speditiunea Foiei o indeplinescu membri de ai consortiului, cari se voru alege de consortiu si se voru intari anume spre acestu scopu de catra prea veneratulu consistoriu metropolitanu.

§. 4. Membrii consortiului se oblega in consciintia se contribuia dupa poteri la inaintarea Foiei atatu prin scriere catu si prin participare la adunari.

§. 5. Acei membri ai consortiulu, cari in decursu de unu anu nu voru conlucrá cu nimicu ori voru manifestá indiferentia si dupa trei provocari facute din partea redactorulu respectivu in intervaluri de cate trei lune, se considera cá repasiti de buna voia.

§. 6. Spre a usiorá lucrările, consortiulu se impartiesce in doue sectiuni, in un'a pentru partea besericesca si in alt'a pentru partea scolastica. Stă in se carui membru in voia, se se inscria in ambele sectiuni de o data.

§. 7. Membrii consortiului trebuie se-si alege specialitatea, in care voiescu se lucre, dara potu se lucre si in alt'a.

§. 8. Conducerea Foiei se concrede la doi redactori, unulu pentru partea besericesca si altulu pentru partea scolastica. Redactorii se alege de sectiunile respective pre unu periodu de 3 ani; si va primi unulu fiacare o remuneratiune de câte 250 fl. v. a. pre anu.

Redactorii su-responsabili pentru cele ce se publica in Foia, reprezenta Foi'a in laintru si afara, porta corespondintiele, se ingrigescu cá totu de un'a se fia materialu de ajunsu, decudu cari articli suntu de a se publicá in Foia, ordineză materialulu incursu si facu revisiunile de lipsa ale Foiei.

Redactorii se potu schimbá in casulu, candu ei nu voru satisfacere obligamintelor statorite in statutu si programu.

§. 9. Fia care sectiune si-alege din membrii, cari locuescu in Blasiu, cate unu consiliu diriginte pre unu periodu de 2 ani. Consiliulu partii besericesci va constá din 3 membri, éra celu alu partii scolastice din 5 membri. Acesti'a se potu realege.

Consiliulu diriginte cá atare va avé se stée redactoriloru intr'ajutoriu cu sfatulu si se se ingrigesca, cá redactorii se esecuteze programulu Foiei si se nu respinga in modu arbitrariu articlii incursi dela colaboratori. Consiliulu diriginte in contielegere cu redactorulu va avé se statoresca si remuneratiunile, cari li-se cuvina colaboratoriloru conformu §-lui 12 alu acestui statutu dupa lucrările publicate.

Consiliulu diriginte se va aduná celu pucinu odata pre luna la convocarea redactorulu respectivu. Fia care membru din consiliulu diriginte primesce cá marca de presentia cate 1 fl. de fia care siedintia. Cerendu lips'a consiliulu diriginte va poté tiené si mai multe siedintie, in se fara cá membrii se aiba dreptu la marce de presentia.

§. 10. Redactorii in casu, candu aru fi impedecati pre catu va tempu in redactarea Foiei, potu incredintiá afacerile sale unui'a dintre membrii consiliulu diriginte.

§. 11. Consortiulu va tiené pre anu doue adunari ordinare semestrals sub presidiulu directorulu denumitu de Preaveneratulu Ordinariatu metropolitanu. In adunările acestea redactorii voru reportá despre partea intelectuala a Foiei in decursulu semestrulu espiratu, administratiunea va dá ratiuni despre modulu, in care s'au folositu banii de prenumeratiune incursi, si se voru discutá si alte cestiuni referitorie la progresulu

Foiei. Diu'a adunarei totu de un'a se va anuntiá in Foia celu pucinu cu o luna mai in ainte.

La cererea maioritatii membriloru din consiliile diriginti directorulu convoca si siedintie generale estraordinare, cate voru fi de lipsa.

§. 12. Din venitululu totalu se acoperu mai antaiu spesele tiparirii, administrării si spediturei, apoi remunerarea redactoriloru si marcele de presentia ale membriloru consiliiloru diriginti. Din ce remane, se dá colaboratoriloru remuneratiunea, ce li-se cuvine dupa lucrările publicate. Éra cu restulu se procura foie periodice de specialitate pentru bibliotec'a redactiunei, pana la sum'a, ce se va statorí de catra adunarea generala, si se incepe intemeierea unui fondu alu Foiei besericesci si scolastice, alu carui proprietariu va fi Tipografi'a seminariala, in se fara cá acést'a se-lu pota folosi spre alte scopuri, fara numai pentru Foia.

Remunerarea colaboratoriloru se statoresce de cola tiparita in 25—30 fl. pentru lucrari originale, 20—25 fl. pentru prelucrari si 15—20 fl. pentru traduceri. Reproductorile cadu in favorulu fonduulu.

§. 13. Membrii consortiului primescu Foi'a gratuitu, éra remuneratiunile pentru lucrările loru li-se voru solvi din partea administratiunei pre langa cuietantia contrasemnata de redactorulu respectivu. Cuietanti'a despre sum'a asemnata din partea consiliulu diriginte se poté presentá spre contrasemnare indata dupa publicarea articluulu.

§. 14. Foi'a va esi de o cam data de 2 ori pre luna in marime de 2 cole si in formatu 4° cu doue colonne si se va tipari cu litere cicero si garmond.

Din viéti'a pastorală.

Indrumari pentru pastorii sufletesci.

dupa Dr. A. Kerschbaumer
de Titu Budu.

Scopulu „Foiei besericesci“ fiindu intr'altele a dá clerulu din provinci'a nostra besericesca indreptariu practiculu in afacerile impreunate cu oficiulu pastoririi sufletesci, — cugetu a face serviciu bunu confratiloru mei preoti lucratori in vinea Domnulu prin comunicarea indrumariloru practice cuprinse in opulu de mare valoare „Paterfamilias“ scrisu de A. Kerschbaumer.

La noi preotulu ne-ordinatu indata dupa hirotonire dobandesce jurisdictiune a ascultá marturisirile credintiosiloru, ba in cele mai multe casuri i-se concrede administrarea cutarei parochie, si éta preotulu teneru cu teori'a castigata in seminarulu sta facia cu poporeniulu lui, si debue se marturisirulu cumca nu fara frica si-duce aminte de greutatile cari le va iutempiná si s'ar simti fericitu déca i-ar stá ceneva in ajutoriu si i-ar resolvi sutele de intrebari, la cari pre langa tota teori'a lui nu scie se respunda.

Inse nu numai cei teneri, ci suntu casuri in viéti'a pastorală candu si preotii betrani suntu siliti a cere consiliulu altora.

Cetindu opulu autorului suslaudatu, am aflatu cumca in acela se cuprindu indrumarile cele mai practice si folositorie pentru pastorii sufletesci.

Voiu publicá dăra in colonele Foiei besericesci totu ce voiu aflá bunu pentru noi din acelu opu, folosindu-me si de esperintiele mele proprie.

Voiu nisuí a face lucrarea catu de placuta, si am sperantia cumca acum, candu dorere nu se prea cetescu opurile mai voluminoase teologice, Ven. Cleru din provinci'a noastră va primí cu bucuria indrumarile aceste din viéti'a pastorală scrise dupa unu auctoru de renume mare, ilustrate cu exemple si intocmite dupa indigintiele năstre, adeca a pastorilor sufletesci romani greco-catolici.

Introducere.

Cele de antăniu indrumari pastorale le aflamu in epistótele S.-tului apostolu Pavelu, cari ar' debuí se le cetésca mai de multe-ori fia-care preotu inainte de ce ar' pasi in parochia, ba si cá parochu ar debuí se le cetésca candu si candu. — Dintre sántii parinti a scrisu indrumari practice pentru pastorii sufletesci S. Grigoriu (trei tomuri mari).

In genere in beseric'a catolica in totu tēmpulu s'a pusu pondu mare pre studiulu teologiei pastorale.

La noi cá studiu obligatu s'a introdusu sub Mari'a Teresi'a in 1777, si s'a pusu atātu de mare pondu pre acelu studiu in catu acelu teologu care n'a depusu esamenu bunu din teologi'a pastorală n'a fostu admisu la hirotonire. Si cu totu dreptulu, cá déca beseric'a voiesce se progreseze mai alesu in tēmpulu de acum, debue cá clerulu se fia petrinsu de spiritulu besericescu si se cunósca tóte midiulócele conducutorie la fericirea poporului credintiosu. — Preotulu numai in ace'a mēsură va poté lucrá spre binele besericeii, pre catu e petrinsu de spiritulu ei. Scopulu scientiei pastorale este a desceptá in preotu iubirea cātra viéti'a pastorală.

Cá se fia cinev'a pastoriu bunu are lipsa si de teoriă, dar' si de pracsă, — la unii lipsesce teori'a, la altii pracs'a.

Teori'a cu pracs'a debue se se imbratiosiedie, cá nicairi nu aduce mai mare dauna unilateralitatea, de catu in viéti'a pastorală.

Catu de bine ar fi déca clericii nostri pre langa invetiarea teologiei pastorale, si-ar' cascigá si pucina pracsă.

Si acést'a s'ar' poté efeptuí, déca clericii sub tēmpulu de vacatiune ar' fi de facia la tóte functiunile seversinde prin respectivulu parochu, ar' intinde mana de ajutoriu aceluia in agendele scripturistice

parochiale, pre scurtu déca nu voru intrelasá neci o ocaziune, unde voru poté cascigá cev'a cunoscentia pentru venitoriu. — Dorere cá nu se prea face acést'a.

Candu erám teologu la Gherl'a, Esc. S'a Preas. D. Metropolitu alu nostru, atunci Eppu alu Gherlei a dispusu cá se stee pre rondu cate doi teologi langa altariu si se fie cu atentiune cum servescu preotii functiunile sacre si urmarea a fostu cá pre candu am absolvitu teologi'a nu am avutu lipsa de manufactoru, am sciutu servi s. liturgia, manecarea si inseratulu cá ori si care preotu betranu. (Va urmá).

Discursu funebru,

rostitu in 5 Septembrie 1887 de Rvdss. D.-nu canonicu Dr. **Ioanu Ratiu** la inmormentarea lui T. Cipariu.

Celu ce va face si va invetiá, mare se va chiamá intru imperati'a ceriurilor.
Evang. Mat. Cap. 5 Vers. 19

Tristi ascultatori!

Sunetulu lugubru alu clopoteloru, flamurile negre de pe edificiile scoleloru si telegramele din diminéti'a dilei de 3 Septembrie au anuntiatu publiculu romanescu din locu si din departare, cá parcele neindurate au taiatu firulu unei vieti pretioase, au vestitu cá nu unu omu de tote dilele, ci unu barbatu de mari fapte a trecutú din tēmpu la eternitate.

Acest'a este venerabilulu prepositu capitularu, care in trei Septembrie a. c. la 4 ore de deminétia in etate 83 de ani si-a terminatu carier'a cea marétia si abundanta de fapte.

Beseric'a, natiunea si scienti'a deplange astadi una din cele mai mari pierderi. Cá numai asia ne potemu esplicá doliulu generalu ce se manifestéza la acést'a ceremonia funebră, la care au alergatu cei din locu si multi din departare, parte in persona parte prin frumose cununi si telegrame de condolintia, spre a dá ultimele si meritatele tribute de recunoscentia si admiratiune barbatului, care in tota viéti'a sa a lucratu pentru binele si luminarea gintiei sale.

Nu ajunge tēmpulu, nu-mi ajungu poterile si nu este cu potintia cá ingenie mici se pota cuprinde materii mari si se pota descrie dupa meritu pre unu barbatu atatu de mare, precum a fostu reposatulu, care tēmpu indelungatu a luminatu in mijloculu poporului din care a esitu.

Pentru ace'a me voiu marginí a aratá numai trasurile mai caracteristice, mai marcabile, din viéti'a pamentesca a reposatului, si deodata a aruncá câteva flori de lauda in jurulu acestui venerabilu sicriu, in care suntu ascunse remasitiile paméntesci a distinsului barbatu Timoteu Cipariu.

Reposatulu, precum insusi spune in biografi'a

scrisa cu man'a sa propria in protocolulu capitularu, sa nascuta la anulu 1805 21 Februaru st. v. in parochi'a Panadii, nu depârte de acestu opidu, dintr'o familia onorabila, din parinti romani gr. catolici cu numele Iacobu si Salomi'a.

Primele radie de lumina le-a primitu tinerulu Timoteu in loculu seu natalu, dar' spiritulu lui erá cu multu mai mare; dorulu lui de lumina cu multu mai ferbinte, decatu cá se se pota indestulá numai cu invetiatur'a castigata dela tatalu seu; pentru ace'a la anulu 1814 pentru prima ora s'a aretatu junele Cipariu la treptele scoleloru din Blasiu. Cá cerbulu ce se doresce la isvorele apelor, cá paserea iubitoare de lumina, cá albiu'a ce alérge spre campuri inflorite, asia a alergatu tenerulu Timoteu la acestea isvóre de lumina, la acestea scole clasice.

Aicea a percursu elu studiele gimnasiali, filosofice si teologice si atatu in unele catu si in altele a facutu progrese stralucite.

Cu pacientia admirabila si cu zelu inflacaratu a percursu calea cea grea a museloru, dela care nu l'a potutu abate nici fomea, nici golatatea, nici alte lipse cu cari aveá a se luptá. Asia a terminatu elu tóte cursurile de invetiamentu si la anulu 1825 sub aplausulu profesoriloru sei a parasitu bancele scóleloru teologice.

Dupa absolvarea studiiloru filosofice si teologice, la anulu 1825 fu denumitu cá profesorulu la gimnasiulu din Blasiu si deodata cu inceperea prelegeriloru sale a inceputu a luá sboru eruditiunea lui.

Intr'ace'a, cá profesorulu gimnasiale la anulu 1827 s'a ordinaru de preotu imbratisându celibatulu, cá asia liberu de grigele vietiei conjugale se se pota dedicá cu totulu studiulu, sotiuulu lui nedespartítu in tota viéti'a sa. Spre studiu atat'a placere aveá, incatu se indatiná á dice, cá unu preotu fara scientia e totu atatu de stricaciosu pentru beserica, cá si unu preotu fara moralitate.

Barbatu versatu in toti ramiu scientieloru teologice si profane, Timoteu Cipariu a facutu in totu tempulu vietii sale mari servitii beserice, scolei si natiunei. Dela anulu 1828 incoce pe elu lu aflamu aplicatu, acum cá profesorulu de filosofia, acum cá profesorulu de teologia dogmatica, acum cá prefectu de studii in seminaru si cá asesoru consistorialu si prefectu de tipografia, acum cá profesorulu de limbele orientale si de sfânt'a scriptura, si in acést'a, in st. scriptura, i-s'au deschisu lui toti tesaurii scientieloru.

Alui e meritulu de a fi scrisu, indreptatu si tiparitu mai antaniu cu litere strabune cartile besericesci, precum orologieriulu, acatistieriulu, liturgierulu si altele asemenea; alui e meritulu de a fi datu la lumina mai multe manuale pentru folosulu scoleloru din Blasiu, cá se nu dicu nimica de pro-

fundele studii de limba si de alte scrieri scientifice, esite din pén'a maiéstra a reposatulu.

Scienti'a teologica si profana erá concentrata in repausatulu in modu harmonicu, cá intr'unu templu, cáci pe lenga tota vastitatea scientieloru sale profane, Timoteu Cipariu intru nimicu nu s'a abatutu dela credinti'a beserice sale, incatu despre densulu cu dreptu cuventu se pote dice, cá cursulu l'a implenitu si credinti'a a paditu.

Pentru ace'a premarescu-te pre tine o sfânta beserica, in alu carei sinu s'a nascutu si educatu acestu fiu pe catu de erudit, pe atatu de credintios. Fia, cá sinulu teu celu sfântu se produca inca multi asemenea fii devotati!

Barbatu indiestratu cu cele mai eminate calitati ale spiritulu, si cu multifarie cuoscintie, Timoteu Cipariu n'a potutu remané multu tempu in officii inferióre, pentru-cá de o parte dreptatea, ér' de alt'a interesele si binele beserice pretindeáu, cá elu se fia promovatu la officiu mai inaltu, ce'a ce s'a si intemplatu la anulu 1842 alegendu-se de canonicu in capitulu acestei beserice catedrale. Dar' unu barbatu decoratu cu tote scientiele teologice si profane, cá T. Cipariu, n'a potutu remané numai pre lenga simplulu officiu de canonicu. Binele publicu pretindeá, cá lui se i-se concredá si alte officii importante, pentru-cá importantu erá si elu. In elu s'a implenitu dis'a s. scripturi: „Servu bunu si credintiosu, peste putine ai fostu pus, peste multe te voui pune“.

Intre alte multe officii lui i-s'a concredintu insemnatulu officiu de directorulu la gimnasiulu din Blasiu, care officiu l'a purtatu 21 de ani, dela anulu 1854 pâna la 1875. Pre acelu tempu literatulu T. Cipariu, prin scrutarile si feluritele lui scrieri a seceratu cele mai stralucite victorii pe campulu literaturii romane. Eruditulu directorulu T. Cipariu a lucratu cu asia efectu, incatu elu nu numai in studentii, ce s'au perondatu in decursu de 21 ani, ci si in profesori a imprimatu adencu caracterulu principiiloru sale de limba. Atare efectu nu poteá se produca altulu decatu T. Cipariu, care erá pe deplinu convinsu despre soliditatea principiiloru sale. Si e mirare, cá efectulu produsu de elu duréza si astadi. Pentru ace'a cu totu dreptulu merita se-lu laudamu, cáci a facutu minuni in viéti'a sa. Si nu voui gresí déca voui adauge, cá T. Cipariu in impregiurarile grele ale directoratulu seu a fostu columu'a cea mai tare a scolei din Blasiu.

Erám inse se nitu a spune, cá activitatea lui nu s'a marginitu numai in giurulu beserice seu scolei, ci s'a estinsu si mai departe.

Pe lenga tote ocupatiunile sale cele multe ce le aveá cá directorulu, profesorulu, canoniculu, prefectulu de tipografia si altele, elu aveá tîmpu destulu de a se ocupá si cu scrieri de mare valoare.

Barbatu indiestratu cu inima curatu româna si cu formidabile arme de ale scientiei, Timoteu Cipariu, nu a potutu remanê indiferentu fatia de nedreptele acuzari si atacuri indreptate din partea altoru in contr'a nationalitateri române, ci cá unu apologetu din tîmpurile cele vechi ale crestinismului, prin scrieri profunde istorico-critice a infrântu argumentele contrarie; éra cá diaristu demnu de tota stim'a, in „Organulu Luminarei“ publicatu pre la anulu 1847/48 alaturea cu Barnuti, Pumnulu, Muresianu, Laurianu si Maiorescu, cari mai inainte decatu elu s'au dusu in patri'a cerêsca, a lúatu parte activa la maréti'a opera a desteptarei nationale!

De ace'a cu totu dreptulu se pote dice, cá elu a facutu si a invetiatu, pentru ace'a mare se va chemá. Din ast'a cauza si societatile literare romane si cele straine totu-de-a-una l'au onoratu punéndulu între presiedintii si membrii sei.

Si prin ce s'a facutu repausatulu mare? de siguru cá nu prin nobilitatea nascerei, nu prin lingusire, nu prin avere, nu prin officii inalte, ci prin abnegare de sine, prin diligentia, prin caracteru solidu, prin folosirea tîmpului si intrebuintiarea talentului datu de Domnedieu.

Cá operariu in vii'a Domnului, cá preotu, cine nu scie catu de acuratu éra elu intru implinirea functiunilor besericesci.

Cá canonicu, cá asesoru consistorialu, cá vicariu generalu si capitularu, cá presiedinte la forurile matrimoniali si in urma cá prepositu capitularu, elu totu-de-a-una a premersu cu claritatea judecatii, cu pe-trunderea obiectului si cu iubirea de dreptate. Ér' fatia de superiorii, sub cari a functionatu repausatulu totu-de-a-una s'a portatu cu modestia, umilintia si supunere. Superbi'a, vitiulu multoru eruditi, in anim'a lui nobila prin virtuti, nici-odala nu s'a potutu incuibá.

In urma repausatulu prin graiulu meu dá simtie-minteloru sale espresiune de adênca multiamite, veneratiune si recunoscintia Escelentiei Sale prea demnului Metropolitu, pentru-cá s'a induratu a-i conduce in persóna ceremoni'a funebrala, rugându-lu se binevoésca a-i dá si binecuventarea si deslegarea archierêsca; de-odata multiemesce capitulariloru, colegiloru sei vechi si noi, membriloru ilustrii veniti din departare, profesoriloru, tinerimei studiöse, celoru mai de aprópe ai sei, precum si poporului pentru omagiulu ce i-l'au adusu in acestu momentu de eterna despartire.

Revista.

(Din seminariulu archidieceșanu din Blasiu). Pre anulu scolasticu 1887/8 suntu inscriși la facultatea teologica din Blasiu 71 tineri, cari dupa cursuri si dupa diecese se impartiescu, precum urméza:

In cursulu	IV	III	II	I	Laolalta
Din archidieceșca	14	16	15	16	61
Din dieces'a Lugosiului	1	3	4	—	8
Din dieces'a Oradei	1	—	—	1	2
Laolalta					72

Limb'a propunerei e limb'a romanêsca cá limba a cultului domnediescu. Prelegerile se tienu in dóue bienie cá si mai de multu. Planulu prelegeriloru pre semestrulu I alu anului scolasticu 1887/8 e urmatoriu:

In bieniulu I.

Teologi'a dogmatica speciala pana la invetiatur'a despre misteriu intruparei. Orele septemanzarie 8 Manualu: Teologi'a dogmatica speciala de Simeonu Micu, Blasiu 1881. Profesoru: Dr. Augustinu Bunea.

Istori'a revelatiunei divine a N. T. in 5 óre pre septemâna. Manualu: Istori'a revelatiunei divine de Gavriila Popu, T. II Sibiu 1873. Profesoru: Dr. Victoru Szmigelski.

Introducerea generala in sant'a Scriptura in 1 óra pre septemâna. Manualu: Introducerea generala in sant'a Scriptura de Dr. Victoru Szmigelski, Blasiu 1887. Profesoru: Dr. Victoru Szmigelski.

Ermeneutic'a biblica in 3 óre pre septemâna. Profesoru: Dr. Victoru Szmigelski.

Medicini'a pastorală in 2 óre pre septemâna. Profesoru: Dr. Joanu Colceru.

In bieniulu alu II-lea.

Istori'a besericeii universale in 8 óre septemanzarie. Manualu: Istori'a universală a besericeii de Dr. Alesandru Gram'a, Blasiu 1881. Profesoru: Dr. Alesandru Gram'a.

Teologi'a pastorală si catechetice'a in 8 óre pre septemâna. Profesoru: Petru Uilacanu.

Ritulu besericescu in 2 óre pre septemâna. Profesoru: Nicolau Jonasiu.

A fara de ace'a se mai propune toturoru alumniloru cantulu besericescu in 3 óre pre septemâna. Profesoru: Nicolau Jonasiu.

Era alumniloru alesi pentru corulu besericeii catedrale se propune music'a vocală in 3 óre pre septemâna. Profesoru: Jacobu Muresianu.

Probele de conciani se tienu in fia care domineca si di de serbatóre precumu si Joi'a totu deaun'a in ainte de prândiu si de cina.

Orele de recreare séu esire la preamlare suntu Marti dela 3—5 óre dupa amédi, Joi dela 8—10 óre in ainte de amédi si dela 3—5 óre dupa amédi si Sambata dela 4—5 óre dupa amédi.

Sz.

Conducerea seminariului e incredintiata unui rectoru denumitu dintre canonicii capitulari. Din 1 Novembre 1879 porta acestu officiu in seminaru canoniculu Dr. Joanu Ratiu.

Rectorulu in agendele referitorie la studie si disciplina se ajuta de prefectulu de studie Dr. Victoru Szmigelski profesor de teologia; er' in afacerile tienetorie de administrarea bunuriloru seminariali si de procurarea celoru necesarie pentru sustienerea institutulu de vicereceptorulu

Joanu Org'a, preotu veduvu, care porta oficiulu de vice-rectoru in acestu seminaru din 1-a Maiu 1876.

(**Preoti archidieceasani mai de curundu ordinati**). In 27 Augustu a. c. s'au ordinatu de preoti de catra Escelenti'a S'a Preasantitulu Metropolitu urmatorii teologi:

1. Teodosiu Lechintianu dispusu de cooperatoru in Cucerdea romana.
2. Octavianu Popu aplicatu cá cooperatoru in Faragau.
3. Ioanu Bozacu dispusu de cooperatoru in Sambotelecu.
4. Aureliu Popu denumitu de administratoru in Ghirisiulu de Ariesiu.
5. Ioanu Baciú administratoru parochiale in Cisteiulu maghiaru.
6. Romulu Romontianu denumitu de administratoru pentru parochi'a Sindului.
7. Basiliu Dancu inca neaplicatu.
8. Eugeniu Radutin dispusu de cooperatoru in Cerghidielu.
9. Ioanu Popu Davidu administratoru parochiale in Scorei.
10. Andreiu Candrea administratoru parochialu in Lupsi'a.

† **Alimpiu Blasianu** fostu profesoru la gimnasiulu din locu si mai pre urma parochu si protopopu alu Blasiiului, membru in comisiunea scolastica archidieceasana, directoru la preparandia, scolele normali si la scol'a de fetitii din locu, assessoru consistorialu, presiedinte in comisiunea pentru revisiunea cartiloru besericesci si membru alu Asociatiunii Transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu a repausatu in etate de 59 ani la 21 Septembrie a. c. si s'a inmormontatu in 23 Septembrie a. c. in cimiteriulu de lenga beseric'a parochiale de catra reverendisimulu domnu canonicu Dr. Ioanu Ratiu assistandu preotimea tractuale si profesori dela institutelé din locu.

Multu onoratulu Alesandru Albinu parochulu Ciufudului si coadjutoru protopopescu a rostitu cuventarea funebrala in beseric'a catedrala unde s'a indeplinitu ceremoni'a religiosa de inmormontare, er' la momentu a vorbitu domnulu Ioanu Negrutiu profesoru preparandiale.

(**Neurologu**). Dr. Aurelu Muresianu, Redactoru alu „Gazetei Transilvaniei“, in numele seu, alu suroriloru sale Elena Groza si Sevastia C. Davidescu, alu fratiloru sei Iacobu Muresianu profesoru de musica si Traianu Muresianu sculptoru; alu nepotiloru sei Mariu si Valeria Muresianu, Horia si Mironu Davidescu, alu cummately sale Elisa Muresianu, alu cumnatiloru sei Locotenentu Colonelu Moise Groza si Ingineru Constantin Davidescu precum si alu tuturor celoru-alalte rudeni din locu si din departare, anuntia cu adénca intristare si durere, cá scumpulu seu Tata

Iacobu Muresianu

Directoru gimnasialu in retragere, Editoru, proprietariu si fostu Redactoru alu „Gazetei Transilvaniei“, Membru onoraru alu Academiei romane, Membru fundatoru alu Asociatiunii transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu si alu Asociatiunii meseriasiloru din locu, Membru in consiliulu orasiului si in consiliulu comitatului Brasiovu etc. etc.

si-a finitu cursulu neobositei sale vieti dupa o suferintia scurta in alu 75-lea anu alu etatii.

Remasitiiele pamentesci ale scumpului decedatu se voru redica Sâmbata in 19 Septembrie st. v. (1 Octobree st. n.) din cas'a sa, piati'a mare Nr. 22, si se voru asiedia

la órele 3 p. m. pentru eterna odihna in morméntulu familiaru din cimiteriulu din Gróveru.

(**Promovare**). *Georgiu Suciu* fostu parochu in Ghirisiulu de Ariesiu, s'a promovatu de curundu la oficiulu de parochu si viceprotopopu alu Indolului devenitu in vacantia prin mortea fostului parochu si viceprotopopu Petru Vlass'a.

Din **Bucuresci** ni se scrie cá Claritatea S'a Dr. Demetriu Radu preotu gr. catolicu si deodata predicatoru romanescu la beserica catedrala de ritulu latinu din Bucuresci si profesoru de teologi'a dogmatica si istori'a besericesca in seminariulu teologicu latinu de acolo, de curundu fu denumitu de Escelenti'a S'a Monsignorele Palma de rectoru la susu numitulu seminaru. Urâmu zelosulu preotu celu mai bunu succesu in implinirea noului oficiu.

Literatur'a.

Introducere in sant'a scriptura a vechiului si noului testamentu de *Dr. Victoru Smigelski*. *Partea prima. Introducere generale in sant'a scriptura*. Cu aprobarea prea veneratului ordinariatu metropolitanu de Alb'a-Juli'a si Fagarasiu. *Blasiu 1887*. Tipografi'a Seminarului archidieceasanu.

Cartea de mai susu, constâ din una introducere dela pag. 1—3, in care tractéza depre notiunea si impartirea introducerei in sant'a scriptura, si din 3 capete: Capu I despre inspiratiunea s. scripture dela pag. 4—6; Capu II despre canonulu santei scripture dela pag. 7—20, si Capu III despre integritatea santei scripture dela pag. 21—56.

Acestu opu dinpreuna cu celelalte parti, ce voru urmá, este destinatulu cá manualu pentru studiulu biblicu in seminariulu teologicu din Blasiu in locul manualorulu usuatulu pana aci. Opu e compusu cu deplina cunoscentia de lucruri si cu considerare la progresele ce-le-a facutu studiulu biblicu in deceniile ultime. Din care cauza se recomanda atentiunei veneratului cleru, er' tenerului si eruditului profesoru i urâmu successu bunu intru edarea celoralalte parti ale studiului biblicu.

Opu se pote procurá dela tipografi'a Seminariale din locu cu pretiu de 40 cr.

Compendiulu istorici besericesci de *Dr. Victoru Smigelski*. Cu aprobarea prea-veneratului ordinariatu metropolitanu de Alb'a-Juli'a si Fagarasiu. *Blasiu 1886*. Cu tipariulu seminarului archidieceasanu. Opu presente s'a introdusu de curundu cá manualu pentru istori'a besericesca in gimnasiulu superioru din Blasiu, si se pote procurá dela tipografi'a seminariale cu pretiu de 70. cr. v. a.

Istori'a biblica a testameatului vechiu si nou de *Gavrila Popu*. Editiunea III. *Blasiu 1887*. Cu tipariulu seminarului archidieceasanu.

Acést'a carte se intrebuintieza cá manualu in gimasiulu din Blasiu pentru studentii din IV clase, precum si la preparandii si in scolele poporali superioare. Cartea se pote procurá dela tipografi'a seminariale din Blasiu cu 50 cr. v. a.

Inscientiare.

Cursurile teologice la seminariulu din locu nu s'au potutu incepe la 1 Octobree din caus'a morbului diferiticu. Terminulu de incepere se va notificá indata ce se va statorí de locurile competente.

Partea scolastica.

In caus'a noastră.

— Cându adunarea generala a consortiului m'a destinsu cu increderea sa alegându-me de redactoru alu „Foiei scolastice“ m'a cuprinsu grigi'a, cum voiu poté satisfice numeróseloru dorintie si pretensiuni drepte a unei provincie metropolitane, dar' a trebuitu se me plecú inaintea acestei decisiuni onoratorie de o parte, pentru-cá am vointia firma si mi-tiéuu de problem'a principala a sucurge cu obolulu mieu la promovarea si inffiorirea cauzei nóstre scolastice natiunali; de alt'a parte si mai vèrtosu, pentru-cá ace'asi adunare in ace'asi decisiune a sa a datu pemnulu, cá in acést'a întreprindere grea me va spriginí cu ajutoriulu seu. Astu-feliu sum liberu de a contá la ajutoriulu promisú, ce altcum nu-lu ceru pentru persón'a mea, ci numai pentru prosperitatea foiei, cá in venitoriu ace'a se póta fi spresiunea fidela si demna a spiritului bunu, ce se manifestéza in viéti'a consortiului nostru, si cá ace'a se póta prestá cátu mai cu succesu scopurile salutari, ce ni le-amu prefíptu. Eu din tóta poterea me voiu nisuí intr'acoló, cá foi'a noastră se nu se cufunde sub nivelulu ajunsu prin fatigiele laudabile ale antecesóru mieu. Nu zelulu mieu va fi caus'a, déca resultatulu nu va fi mai mare, decâtu acést'a promisiune a mea. — Dar' ah cátu de pucinu ponderéza nisuinti'a ori cátu de mare a unui omu acolo, unde este lipsa de consiliulu întiepleptu si de activitatea spriginitória a multor'a. — Astufeliu dela conlucrarea onoratiloru membrii ai consortiului asceptu fórte multu.

Cuventulu: *conlucrare* nu l'am pronunciatu aci fara de tîntire. Foi'a este a consortiului, a noastră a tuturor'a, er' membrii ai consortiului suntu toti aceia barbati din provinci'a metropolitana gr. cat. de Alb'a-Juli'a si Fagarasiu, cari se oferescu de buna voia a conlucrá la edarea foiei nóstre. Deci fiendu-cá personalu n'are dreptu mai multu la foia unulu, decâtu altulu, nu este permisú, cá foi'a se servéscá intereseloru unoru singuratíci cu preterarea binelui comunu.

Eu nu voiu uitá acést'a nici pre unu momentu, si asemenea sum convinsu, cá in acestu respectu nu voru avé lipsa se li ceru atentiunea nici aceli on. membrii, cari dorescu a ne spriginí foi'a cu pretiuiteloru lucrári.

Sum decisu firmu, cá, spre a poté incungiurá disensiunile si neplacerile de totu soiulu, se ferescu foi'a de polemii, dispute si personalitati, tienendu-o strinsu între marginile obiectivitatei. —

Cu spriginulu on. membrii ai consortiului, repetu, me voiu nisuí a conduce, a desvoltá foi'a intr'acolo, încátu cetitoriulu se védia in ace'a nu numai pre semenatoriulu ce arunca in publicu sementi'a cea pretiosa a scientiei, ci si pre stimulatoriulu, ce trediesce poterile la lucru; cá se cunosca in ea pre muncitoriulu neobositu, care la lupt'a sustienerei sale celei atátu de grele i- pregatesce una arma mai tare, mai duratória, decâtu otielulu, *arm'a luminarei comune*. Potu promite, cá spre sustienerea si desvoltarea acestei directiuni mi- voiu întrebuintiá si eu tîmpulu si vointi'a. Si déca intru implinirea acestei probleme voiu poté luá parte cu succesu: acést'a se-mi fia *multiumit'a pentru incedere*.

Spre binevoitóri'a orientare a acelor'a cari voiescu a ni spriginí foi'a, lasu se urmeze:

Programulu

partii scolastice a „Foiei besericesci si scolastice“.

Partea scolastica vá cuprinde:

Studie pedagogico-didactice si metodice conformu trebuintieloru invetiamentului mediu si primariu. Prelectiuni practice de modelu din tote obiectele de invetiamentu preserise pentru scolele poporale. — Tractate din istori'a pedagogiei si a literaturii române si din literaturile antice si moderne. — Schitie biografice si topografice.

Mai de parte tractate scientifice, apoi cestiuni scolastice, si anume studie asupr'a starei scoleloru nostre; studie comparative asupr'a scoleloru si midilceloru de invetiamentu din alte tieri.

Tractate din economi'a rurala si casnica, avendu in deosebita vedere lipsele si trebuintiele poporului nostru.

Va publicá si in casu de lipsa va esplicá tote legile, ordinatiunile si dispositiunile auctoritatiloru scolastice referitorie la scola. Asemenea va publica:

Correspondintie referitorie la scolele nostre române, cum si la tote miscamintele culturale: adunari, reuniuni, avere, institute, scole, salarie, dotatiuni, subsidie, fonduri, întreprinderi, cladiri de scole s. a.

Concurse la statiuni profesorale si docentale din întreaga provinci'a metropolitana.

Bibliografie si recensii cu deosebita considerare la manualele de scola.

Varietati mai alesu de cele scolastice.

Fiii provinciei metropolitane cu totii moralmente suntenu obligati la acést'a întreprindere: Deci se ne folosimu de toti factorii, se ne incordamu tôte poterile, se spintecamu retielele indolentiei, pentru-cá se potenu corespunde scopului salutariu, ce ni-amu prefíptu, si pentru-cá foi'a acést'a se póta portá cu demnitate numele de organu alu unei provincie metropolitane!

Redactorulu.

Educațiunea desvólta si inaltia pre omu.

Esenti'a educatiunei este activitatea. Ea lucra, dà altui'a de lucru, ea esercitéza si ingrigésce cá se póta desvólta. Acést'a nu o néga nime in teoria, in practica inse se abuséza desu in contra ei. Educațiunea consta esentialmente in desvoltarea facultatiloru omenesci.

Tóte mesurile luate de educatoriu, tóte nisuintele si incordarile elevului trebuescu indreptate intru acolo, cá se-i desvólte facultatile, se le cultivé si se le intarésca. Déca ea s'ar' margini numai pre lãnga a castigá si inspirá eleviloru anumite cunoscintie ori dupa cum se díce alu indopá cu ele, fãra de a-i largi orisonulu, fãra a-i inaltia poterea si activitatea naturala, atunci ea nu merita numele de educatiune, ci numai de instruire. Acést'a ar' insemná a-lu instruí cu forti'a, dar' nu a-lu educá. Ar' insemná o instruire pasiva, o dresura, de care este abila si alta fientia debila si neperfecta.

Se nu ne insielãmu nici pre unu momentu: este absolutu necesariu, cá sub influinti'a binefacutória a educatiunei, se se desvólte tóte facultatile elevului la tãmpulu seu, se-si iëe avëntulu, se-si incépa activitatea si estensiunea de cari suntu ele capace, cu unu cuvëntu se-si capete vietia. In casulu acest'a se póte sperá, cá ajungându elevulu la tãmpulu seu la maturitate, se póta produce si culege fructele marétie ale desvoltarei sale.

In punctulu acest'a se unéscé vorb'a cu natur'a lucrurilor: *educatiune fericita, desvoltare fericita*. Stãndu ace'a, cá educatiunea in esentia consta in desvoltarea facultatiloru omului, urméza, cá ea se nisuéscá a esoperá prin desvoltare progresu, atãtu *fisicu*, câtu si *intelectualu, moralu si religiosu*. Altu-cum nu se póte numi educatiune.

Tocm'a pentru-cã educatiunea lucra la desvoltare, ea este unu ce *progresivu*; mersulu ei inse pasiu de pasiu trebuie intielesu bine si condusu cu intieptiune. Educațiunea nu este altu ceva, de-cãtu desvoltaea naturéi in-sa-si in totu ce e bunu in sine, de ace'a ea trebuie, dupa profundele cuvinte ale lui Fenelonu, *se urméze naturéi si se o ajute*. Mersulu ei nu trebuie nici fortiatu, nici precipitate progresele eluptate.

Pentru ace'a ea priveghiaza, dupa esperienti'a popóraloru, de seclii preste omu si se nisuesce cu perseveranti'a in tãmpulu de cei antãiu 20 ani ai vietiei sale, se-lu desvólte, cultivéze si edúce, in acelu periodu in carele si natur'a in-sa-si lucra la acést'a opera in tóta linistea. Precum nu-si inchiaie de totu natur'a oper'a s'a in periodulu de cei antãiu 20 ani a vietiei omului; intocm'a nu se inchiaie cu periodulu acest'a nici educatiunea, nu; omulu cá fientia inteligenta si morala se desvólta si cultiva continuu in totu decursulu vietiei sale, chiaru pâna la ace'a etate adênca, cându nóue ni-se pare cá nu mai este vorb'a de progresu, ci de regresu, inteliginti'a si moral'a atunci -su la culme.

Educațiunea nu trebuie inchisa si redusa la unu orisonu angustu; ea trebuie se aibe in vedere pre omulu intregu si se-lu conduca pâna la finea carierei sale. Met'a la care are de a ajunge, fãra indoiala este perfectiunea. Ea trebuie se se nisuéscá si lucre intru acoló, cá se dëe facultatiloru nóstre tóta cultur'a, tóta desvoltarea, de cáta suntemu capaci; ea trebuie se perfectionéze posibilu pre omu, atãtu pentru vietii'a acést'a, câtu si pentru cea-alalta; cá se o ajunga inse acést'a ea trebuie se lucre cu perseverantia pâna in fine.

Educațiunea, dupa cum se numesce ea in vorb'a comuna, se termina de regula cu cei 20 ani de antãiu. In etatea acést'a se finesce crescerea fisica a omului. Dupá acést'a se mai póte intari, dar' nu se mai desvólta, nici nu mai cresce. Precãndu o esperiamu acést'a facia de corpulu nostru de una parte, pre atunci de alt'a observãmu, cá noi cá fientie morali si spirituali ce suntem, nu ne amu desvoltatu asia de repede si cu spiritulu, elu incepe numai dela acestu punctu a se bucurá de facultatile sale, de poterea activitatéi loru si de integritatea loru naturala. Numai dela acestu punctu incepe a le scí apretia. A cultivá pre omu pâna ací educatiunea trebuie se urméze cursulu naturéi. Natur'a produce pre baietu mai de aprópe debilu, fãra potere, fãra de a scí si poté vorbf: infante! Pre lãnga tóta sublimitatea fientéi lui, pre lãnga tóta marimea destinatiunei lui, totu-si nici o fientia nu este mai amarita, decãtu baietulu cându se nasce. Inse cu tóte acestea natur'a este pacienta, lu-lasa pre incetulu se percurga preste tóte treptele etatiei, ea vine pre incetulu pre incetulu intru ajutoriu debilitatiloru lui si-lu intaresce, asia incãtu cu tãmpulu ajunge la crescerea totala, la desvoltare si in fine la potere deplina.

De asemenea trebuie se prosperéze si educatiunea intelectuala, morala si religiósá a omului. Totu cu ace'a-si taria, totu cu ace'a-si constantia si perseverantia urmãndu pasiu de pasiu natur'a, trebuie se-lu petréca preste tóte perioadele de desvoltare, esercitãndu, desvoltãndu, cultivãndu si progresãndu.

Acést'a inca se incepe dela nascerea baietului.

Dar' despre acést'a in altu numeru.

G. Munteanu.

Ortoepice.

Suntemu la inceputulu anului scolasticu. In scólele secundarie si elementarie — spre bucuri'a nostra — suntu pline scaunele de prunci romãni din tóte unghiurile tieréi. Toti vorbescu romãnesce, toti la intielesu; cu tóte aceste e cu nepotintia se nu observãmu — inca in órele cele de antãiu — o mare variatiune in graiulu loru. Cãmpenii nu vorbescu cá Muresienii si cá Tãrnavenii, nici acestia nu vorbescu toti intr'o forma. Graiulu Hatieganiloru, se deosebesce de alu „Tiopiloru“ si „Mocaniloru“. „Marginenii“ si Oltenii au o rostire fórte caracteristica. Asiá si Bana-tienii, Bihoreni, Maramuresianii s. c. a.

Atâta este de marcata deosebirea în modulu de vorbire, în câtu invetiatoriulu stându de vorba cu scolarii prea usioru pôte se scie din ce parte sunt si fâra se-i întrebe. Diferinti'a stâ în *pronunci'a* multu, pucinu, *ne-corecta* a unoru sunete si în *forme gramaticale*. În scôla nu se pôte tolerá acestu fenomenu limbisticu, seau mai bine dîsu, acêsta anomalía, ce domnesce în usulu vorbirii. Scôla cautá s'o vindece. —

Dar', ne vá întêmpiná cineva: influinti'a binefacátoria a scôlei asupr'a graiului poporalu pâna acumu este nula. Graiulu víu în continuu variéza, dupa impregiurârile de tîmpu si de locu, dupa relatiunile lui politice si sociali cu diversele popóre conlocuitórie. De unu veacu si acusi jumetate, de cându farulu acest'a luminosu, gimnasiulu din Blasiu, radiéza luminile sale pâna departe preste fii natiunei, si totusi, chiar' în comunele cele mai apropiate se aude vorb'a românésca traganata si pronunci'a câtu de vitíosa.

Se se observe însc, cã asupr'a masei poporului necarturariu deosebitele centre de cultura nu-si potu deprinde influinti'a de a dreptulu. Aici este chiamarea scôlei populare. Dar' acêsta, dorere, de multe ori stâ tóca. Si adi mai sunt comune, unde afara de preutulu si invetiatoriulu nu se afla omu sciutoriulu de carte. Consicii de înalt'a loru misiune acestia si-voru indeplín-o cu zelu traditionalu si în conversarea de tóte dílele cu poporulu. Si aci voru premerge cu esemplu si voru influintiá, câtu se pôte, pâna ce scólele elementarie se voru ridicá la onórea cuvenita înaintea poporului, asiá câtu o generatiune trecuta prin scól'a de satu se aiba ceva cunoscintie din legile limbei materne si în specie din Ortoepia. Firea limbei o scie numai celu-ce o invétia — în scôla.

Scól'a statoresce unitatea limbei în pronuncia si în forme. Lapeda formele spurie si barbare, ori-câtu de dragalasie s'ar' paré si statoresce cele genuine (din firea limbei). Cu alte cuvinte: *usului vorbirii celui ne-moderatu* scól'a-i pune regulatoriu *legile fonetice* si *etimologice*, cã un'a se fia limb'a si ortografi'a românésca; ér' nu atâte dialecte românesci, câte provincii si tienuturi.

În scôla trebue se dispara rostirea gresita a unoru sunete cã *gy* l. d. *b*; — *gy* seau *ge* l. d. *d*; *tye*, *nye* l. d. *t*, *m* seau *n*; — *che*, *pche*, *pce*, *ce* l. d. *p*; *ze*, *ce*, *sie* (ω) l. d. *f*; — *j*, *gh*, ($\gamma\chi$ alu tîrnaveniloru): l. d. *v*; *dz* (cã *z* alu italianiloru în *zio*) pr. în *verdzi* (verdi), si alte asemenea în vocalismulu limbei nóstre, cari nu mai pucinu difórma si scâlcia limb'a. Cumu ar' suná, de esemplu, fras'a: „Ce bine ar' fi de tine, tete, de n'ar' fi vintu lupii si nu ti-arú fi pieritu miei!“ — cetita dupa variatiunile indicate.

„Datin'a este a dóua natura“ si tare cu anevoia se pôte desradeciná. Dedatu inca de micutelu cu pronunci'a locala prunculu o iubesce, o favoresce într'atât'a, în câtu devine barbatu luminatu si totu se mai cunósce în graiulu lui de tóte dílele influinti'a jargonului, ce a vorbitu cã pruncu.

Medilocene, de cari dispune scól'a spre a combate usulu reu suntu: Cetirea si gramatic'a.

Cetirea este mediloculu celu mai puternicu spre a face sporiu în invetiarea limbei si în deosebi spre a vorbí *corect*. Cetirea este bas'a a totu invetiamentulu; dar', cã se ajungemu la scopulu doritu, se tienemu sama de natur'a prunciloru. Acestia suntu tare *aplecati se imiteze*. De acea si în cetire, cã în tóte, trebue se premérge *esemplulu invetiatoriului*. Vorbirea lui, în sóla si afara, trebue se fia corecta cã se póta sierbi de modelu. Asiá se deprinde audiulu prunciloru, cã se *deosebésca precisu tóte sunetele*.

„Deprinderea face pre maiestru“ si deprinderi nenumerate trebuescu, pâna se invetie pre elevi *a ceti bine*.

Cetirea, precumu se scie, este mecanica, logica si estetica. Noi avendu în vedere *pronunci'a corecta* („Ortoepia“) a suneteloru, ne vomu ocupá de asta-data numai cu cea de ântâiu¹⁾.

Cetirea *mecanica* are de scopu a face pre elevi se pronuncie *corect* *tóte sunetele si silabele* cuvinteloru, dupa firea limbei. Dupa cetirea de modelu, esplicámu si facemu se intieléga elevii si causele schimbârilor, ce le patiescu sunetele. Punemu pre câte unu scolariu se cetésca respicatu cu vóce limpede si destulu de tare, ér' pre cei alalti i îndetorimu se-lu urmeze din vorba în vorba, care-si pre cartea lui. Dupa multa deprindere în modulu acest'a ajungemu, cã scolarii se esprime cu usioratate si cumu se cuvine tóte cuvintele, silabele si sunetele, vá se díca se cetésca *fluentu*. — Astu-feliu ne-amu ingrigitu într'unu modu mecanicu pentru „drépta pronuncia“ („Ortoepia“).

În cele urmatórie totu sub acestu titlu „ortoepeic“, vomu esaminá diverse variatiuni fonetice si vomu desvoltá causele fenomeneloru.

A. Vicu.

Natur'a si art'a.

(Schitia estetica).

..... Primavér'a sosesece. Aci aparú din sinulu pamêntului pre campurile intinse coltisorii feliuriteloru ierburi si plante, colo fântánelele si isvorele paduriloru se vedu a-si percurge carier'a mai cu vioiciune, caci dupa unu lungu „adio“ potu resalutá cu fermecatorele loru siopte si murmure tainice animele gingasie si simtitoare; aci delicat'a filomela jubileaza si ample padurile de sunete si resunete ce atingu sublimulu si indémna pre ascultatoriu a se pierde în meditatiuni pline de devotamentu catra autorulu naturei, colo furnicele se arangéza în lungi siruri ce se vedu a fi îndreptate spre ore careva scopu... Pretotindenea e vietia, pretotindenea o activitate si miscare generale si simpatica. În mediloculu acestei miscári anim'a omului se deschide spre primirea adúnceloru sentimente si impresiuni divine, omulu privesce în largulu mare si rapitu de unu momentu de fericire eschiama: „O ad-

¹⁾ Asupr'a cetirei *logice* si *estetice* vomu reveni cu alta ocasiune si din punctu de vedere metodicu.

mirabila natura si mai admirabila eternitate! tu atingi cu farmecu cordele cele mai fine ale animei omenesci si le misci spre dorulu infinitu alu fericirei!

Ce penelu ar' fi in stare a depinge primaver'a in tota splendorea sa asia dupa cum este ea in realitate? Ce arta ar' fi in stare se aduca primaver'a la ace'a perfectiune, incatu tabloulu ce o reprezenta se produca in privitoriu adénci sentimente de neperitoare placere si suvenire? Cátu de reci si nemisicatóre suntu colorile pictorului facia de colorile pline de vietia si perfecte ale naturei, câtu de debila este descrierea prin cuvinte a poetului, care numai intr'unu anumitu intervalu pote produce in omu semtieminte cá acelea, ce natur'a le produce intr'unu momentu! Unde este artistulu, care ar' poté representá unu trandafir cu tota perfectiunea gingasieloru s'ale frundie? Unde este art'a ce ar' fi in stare a reproduce modest'a viorica atâtu de sensibilu si se o zugravésca atatu de perfectu, încátu se ajunga la culnea celei naturali? Art'a este admirata natur'a este adorata; art'a storce admiratiunea omului si-i încórda atentiunea, natur'a produce semtieminte nobile si misica anim'a omului.

Ce misicatoriu este momentulu cându copilasiulu pentru prima-óra zimbesce incungiurandu-i-se faci'a de aureol'a celei mai perfecte inocentie, ce stârnesce in mam'a fericita o bucuria si fericire divina! Cátu de nemarginita este bucuria invetiatiului, care dupa o munca obositoare de unu siru lungu de ani in urma aflându ce a scrutatu dí si nopte, rapitu de bucuria eschiamá; „éta adevéru!“

..... Sorele este aproape de apunere. Cu câtu mai tare se apropia de marginea pamentului, cu atâtu mai rosia este si marea de lumina ce se revérta preste ceriu si preste pamentu. Umbrele se intindu din ce in ce, murgitulu de sear'a acopere siesuri, codrii si câmpii, piscurile muntiloru se vedu inca auriti de ultimele radie ale sorelui departatu, dar' éca si acést'a frumsetia rara dispare. Sosesce noptea . . . resare lun'a, resaru stelele . . . La polele muntiloru incungiuratu de fideliu sei câni vighiaza pastoriulu lângá iubit'a s'a turma de oi, cari se vedu a ascultá cu placere doinele melancolice si petrundietórie, ce resuna pana in departare din fluerulu stapánului lor . . . Fluerulu inceta . . . ciobanulu privesce preste oile s'ale voindu a se asigurá despre linistea lor apoi anim'a, sufletulu si privirea lui se pierdu prin stelele lucitórie . . . elu meditéza si este fericitu! . . .

Ce arta pote representá apunerea sorelui fidelu naturei? Care arta va depinge fericirea mamei la primulu zimbetu alu copilasiului seu séu va poté reproduce bucuria invetiatiului ce a aflu adevéru? Cine e in stare a depinge semtiemintulu ciobanului cându in noptea senina anim'a lui ratacesce printre stele? „*Recunosceti voi arteloru, cá numai semti poteti, inse nu a si esprime ce'a ce ochiulu omului vede, ce sufletulu lui cugeta si doresce*“*). **S. P. Radu.**

*) Dr. Sörtl, Estetica.

Disciplin'a cá factoru alu educatiunei.

Disciplin'a joca unu rolu insemnatu in educatiune. Ea este asia dicúndu cord'a intregului sistemu mechanicu alu educatiunei. A educá si instruí fára disciplina e unu ce imposibilu. Si fiindu-cá se pune unu pondu atâtu de mare pre disciplina s'au guvernare urméza de sine, cum-cá nu e unu lucru asia de usioru precum judeca multi chiamati si nechiamati. Da, a guverná e unu lucru greu, cu deosebire astadi, cându spiritulu tempului modernu condusu de unu umanismu falsu a apucatu pre o cale gresita; si cându pana si celu din urma tiereanu inca scie, cá legile actuale interdicu pedepsirea filoru sei; si cându cei mai multi copii pasiescu preste pragulu scolei, fára de a aduce cu sine din cas'a parintiésca altu-ceva decâtu poté totu atâtea aplicári rele. Si cine are se supórte tóta greutatea? Invetiatoriulu, sermanulu invetiatoriú, care fiindu conscientiosu in implenirea datorintieloru sale adeseori vine in conflictu cu parintii eleviloru, cu superiorii sei, déca câte o data in interesulu disciplinei pedepsesce d. e. pre cutare elevu alu seu, care inaintea parintiloru sei nepreceptuti trecé de unu copilu bunu, inocinte, seau chiaru de ângeru, cá se me folosesca de espresiunea unoru parinti orbiti de iubirea filoru sei.

Intre atari impregiurari apoi, invetiatoriulu, — ce are de a face in fiacare dí cu 30—60 de copii, dintre cari $\frac{2}{3}$ poté sunt desmetiati, fára de nice o crescere familiara, — trebne se devinga o multime de piedeci; si asia are se indeplinésca o opera fórte grea.

Nu am de intentiune se espunu tóte acelea greutati, ce le intimpina fia-care invetiatoriulu in guvernarea eleviloru sei, deorece tênguirile si plângerile si asia nu ne conducu la scopu. Voiu espune inse pre scurtu acelea principia si regule pedagogice, ce se referescu mai de aproape la disciplina s'au guvernare; pentru-cá astu-feliu fratii invetiatori si prin acést'a inca se fia câtu de pucinu ajutati si usiorati intru implenirea grelei lor misiuni.

E unu lucru binecunoscutu, cum-cá omulu coron'a tuturoru creaturiloru, e fienti'a cea mai nepotentiosa in anii copilariei. Pentru acea are lipsa de ajutoriulu strainu in cea ce privesce crescerea lui fisica, si mai vértosu in cea morala seau spirituala are neaparata trebuintia de guvernare, conducere, si inca pana atunci, pana cându se redica la acea judecata morala, încátu se fia in stare de sine a face deosebire intre *bine* si *reu*. Cu alte cuvinte copilulu trebue tienutu la lucrulu bunu, cá-ci deca-lu lasamu se se dedé cu reulu, atunci dedarea capata o putere atâtu de mare asupr'a lui, încátu i se preface asiadicúndu in o a dou'a natura. Cându apoi schimbarea spre bine e impreunata cu mari si multe greutati, ma pote usioru deveni chiaru imposibila.

Copilulu la inceputu n'are vointia, ci elu se decide spre o fapta ore-care numai in urm'a unei pofte s'au dorintie, cari de multe ori sunt forte bizare, deorece re-

presentatiunile, ideile, ce le are despre lucruri si cari suntu bas'a pofteloru si dorintieloru sale, nu s'au prelucratu in mintea loru de ajunsu, asia câtu se produca judecati drepte. Asiadara copilulu n'are vointia rea, deórece reulu presupune o intentiune rea; copii nu suntu rei deórece n'au nice vointia.

Invetiatoriulu trebuie se tiena pre copii in continuu la lucru bunu. Acést'a apoi se póte numai cu ajutoriulu disciplinei, prin o guvernare intiepta, cu ajutoriulu carei'a nu numai cá silesce asiadicându pre elevii sei, cá se-si implinésca datorintiele loru de scolari, ci medilocitu influintiéza si asupr'a vietii loru private, afara de scola, încátu adeca i indémna, cá se-si implinésca si acestea datorintie cu aceasi promptitudine cá si celea scolastice.

Disciplin'a are asiadara se resolve doue probleme si anume: mai antâiu trebuie se servesca cá unu midilocu ausiliaru pentru educatiunea scolastica. De aci urméza, cumcá guvernarea s'au disciplin'a este de a se consider'a cá unu factoru alu educatiunei. Er' a dóu'a problema este, cá prin trins'a trebuie se se sustiena ordinea si afara de scola. — In praeca inse nu este iertatu, cá aceste dóne mominte a le disciplinei se se separeze, despartiesca. De órece o atare disciplina s'au guvernare, ce se reduce singuru nunai la sustienerea ordinei esterne fâra a avé in vedere si indreptarea morala a eleviloru, o atare guvernare dicitu nu ajunge nemicu, deórece tientesce singuru numai a dedá pre elevi se se scia conformá dupa o lege esterna; ér' cu formarea si desvoltarea loru morala nu multu s'au chiaru de locu nu se ocupa. Cu alte cuvinte se negleze scopulu principalu alu educatiunei. — Si din contra, o atare disciplina, ce trece cu vederea ordinea esterna, inca nu corespunde scopului, deórece ordinea interna numai cu ajutoriulu celei esterne se póte sustiené, numai asia póte cá influinti'a ei se fia statornica.

Fiacare invetiatoriu seau educatoriulu asiadara totu deaun'a trebuie se aiba in vedere ambele scopuri ale guvernarei s'au disciplinei. Afara de acea e ne aparatu de lipsa cá si elu insusi se fia inzestratu cu tóte acele calitati naturale, intelectuale si morale, ce le pretinde pedagogi'a cá o conditiune necesaria dela fia-care invetiatoriu. Si anume se pretinde: cá invetiatoriulu se aiba unu esterioru placutu, corpu intregu, sanetosu; imbracaminte cuventiosa, simpla dar' curata. O comportare plina de demnitate, simpatica, seriosa dar' plina de bunavointia catra elevi. Se recere mai incolo cá se aiba o voce sonora, o predare chiara; o superioritate intelectuala cu deosebire in cunoscerrea obiectelor de invetiémentu. Se aiba o indemnare atátu in cugetare, câtu si in lucrarea sa din afara; O portare morala esemplaria si se fia religiosu. Mai departe e de lipsa, cá se-si iubésca oficiulu si se-si implinésca cu acuratétia tóte datorintiele sale; in lucrurile sale se fia consecventu; se posedia unu caracteru firmu, o prudintia, rutina pedagogica. Cu unu cuventu se fia de esemplu in cuventu

si fapte, unu modelu de ordine in famili'a si cas'a sa, si mai alesu in educarea filoru sei proprii.

Fara de acestea insusiri, nici unu invetiatoriu nu va fi in stare a-si guvern'a s'au discipliná cumu se cuvine elevii lui incredintati.

Dar' pre langa aceste insusiri aci pre scurtu amentite, ce se pretindu din partea invetiatoriului, pentru sustienerea disciplinei mai suntu de lipsa inca si unele regule seau legi, la a caroru observare suntu de a se indatorá toti elevii. Regulele acestea apoi conformu scopului duplu, ce-lu urmasesce guvernarea inca suntu de dóne specie si anume: morale si puru scolastice. Atátu reguleloru morale câtu si celoru scolastice inse numai legea divina le póte dá auctoritatea si influinti'a, ce conduce la scopu. De aci apoi urméza, cum-cá e ne aparatu de lipsa, cá atunci cându invetiatoriulu silesce pre elevii sei, cá se lucre conformu aceloru regule, elu insusi se fia condusu de motive religiósse morale.

J. F. Negrutiu.

(Va urmá).

Paserile emigratórie.

Emigratiunea paseriloru adeseori servesce de obiectulu poesiei. Fia cine privesce cu afectiune mergerea si venirea paseriloru emigratórie, dar' nimenea nu intreba, pentruce facu ele acea caletoria plina de pericle si restriste; nu intreba, cá ce potere le indemna seau le constringe la ace'a. Deca vomu luá in consideratiune si esaminare reporturile vitali ale paseriloru, ne vomu convinge, cá in acést'a caletoria aloru nu este nimicu de invidiatu, nu este acea asia de romantica, precum se descrie in cântece si poesie; — doue poteri le constringe, le duce pre acést'a cale: un'a prosaic'a fóme si alt'a iubirea.

Fómea constringe mamiferele de pre deserturile Africeii sudice, cá se caletoresca sute de miluri; acést'a aduna pre pampadele Americiei mii de animale. Fomea este motorulu principalu si la caletori'a paseriloru emigratórie si cându acést'a nu este aparenta, in câtu nutrementulu se afla in abundantia pretutindenea, atunci celalaltu factoru, iubirea ia rol'a constringatoria,

Paserile se impartu in emigratórie, caletórie, si vagabunde. *Vagabundarea* este cea mai neregulata si are cause diferite. — Se scie, cá intre paseri suntu mai numerosi barbatusii si asia acestia suntu siliti spre a-si capetá socia a vagabundá dintr'o dumbrava intralt'a, ma chiar' din tr'unu tienutu intr'altulu. Suntu multe paseri, cari vestmentulu de nunta lu-posiedu numai in anulu alu 5-a seau alu 6-a; in tempulu acest'a apoi ámbla multa lume, cascigandu-si esperintia pentru asecurarea esistentiei.

Caus'a vagabundarei de multe ori e lips'a seau abundanti'a nutrementului. Pitigusii ieru'a parasescu padurea si vagabundeza printre pomii gradineloru.

Caletori'a este mai perfecta. Acést'a are una directiune si scopu determinatu, numai câtu nu este legata de tempu,

nu e sistemateca. Deca in nordu semântiurile sunt astrucate de néua, paserile de acolo se tragu in tienuturi mai sudice, precum Nucifraga, Bombycilla si altele. Unu casu de caletoria insemnatu s'a intemplat in anul 1863, cându una gaina de desertu asia numita *Syrhaptés paradoxus* a caletoritu din patri'a sa strabuna, din Mongoli'a, preste Ungari'a si Germani'a, Belgi'a, Hollandia, si a implutu tote tienuturile nordu-vestice ale Europei; in patri'a cea noua a ouatu avutu, a petrecutu aici doi ani, apoi a disparutu. — securu si aici fomea a fostu motorulu caletoriei. — Alu treilea modu de schimbare a locuintiei paseriloru este *emigratiunea*. Acést'a face tomn'a atátu de arida, si tienuturile atátu de nelocuite, cându ultim'a rondunica si ultim'a filomela ne parascesc; acést'a inopuleza primaver'a campurile bercurile, padurile, orasiile si satele si creeza una vietia vesela.

Emigratiunea este legata de tempu determinatu, are directiunea si scopulu croitu, si se intempla in totu anulu sistematicu. Simtiulu necesitatei de a emigrá este una insusire eredita la paserile emigratórie si nu este conditionatu dela eventualitati; acel'a este altuitu in ele intratát'a, in câtu se manifesteaza in modu porernicu si la paserile, ce se afla in captivitate, chiaru si la acelea, cari au crescutu in captivitate si in tota vietia lor n'a vediutu, decatu colivi'a si pre ingrigitoriulu lor, chiaru si in acestea se descepta poft'a emigrarei si pana cându socii sei suntu pre cale, pre cari altcum neci odata nu ia vediutu, sbora si se bate de paretii coliviei pana la sangerare si numai atunci devine liniscita, cându cealalte si-au ajunsu scopulu. Directiunea emigrarei varieza dupa tempu si relatiunile geografice ale tiei; scopulu e: unu tienutu mai avutu in nutrementu.

A insirá paserile, câte emigreza dela noi, ar' osteni prea multu pre cetitoriu; atát'a inse potemu dice, cá mai bine de diumetate din paserile dela noi suntu emigratorie.

Paserile emigratórie, cediendu acelei poft'e poternice, si pentru unu tempu scurtu, le atrage cu una putere irresistibila la una regiune noua: si-intrebuintieza tota puterea; deca se ostenescu in sboru, recurgu la forti'a petioreloru, si mare parte din cale ele o facu fugandu. — Sórele de vera inca binisioru incaldiesce, candu emigratiunea si-la inceputulu. Intre celea de ántáiu emigratórie se afla *rondunelele de muru*, cari in ultimele dile ale lui Iuliu pleca deja spre equatoru, macarcá chiaru numai la 1-a multu la 2 Maiu au sositu la noi.

In emigratiunea acestoru paseri este una punctuositate admirabila; ele totu-deauna sosescu la 1-a multu la 2 Maiu in tota Europ'a; — si chiaru asia de punctuosu ne si parasescu tienuturile. — Ele sbora atátu de rapede, incátu abia in cinci dile si suntu preste equatoru; apoi erási una di seau doua si undeva in apropiarea Capulu de Buna-sperantia veneza dupa gândaci africani.

Dupa rondunelele de muru urmeza cealalte: cocostergii, rondunelele de casa, cocorii, gâscele selbatice si altele — pana cátra Decembre, cându pentru unu tempu

scurtu e pausa, dupa care apoi si-ia inceputulu reintorcerea.

Forte interesante suntu pregatirile de emigrare. Se privimu numai asia prin Septembre la coperisiulu de-spre sóre a besericei si vomu aflá, cá acolo suntu rondunele numeroze in contra datinei lor: de pre portarea lor iritata se vede, cá si-batu capulu in ceva lucru mare. Dupa una privire scurta vomu vedé, cá din cet'a cea mare se inaltia unu barbatusiu mai frumosu, sbora acusi incoce acusi incolo preste cet'a, ce sta din 7—800 de membrii, si-inspectioneza oatea cá si unu comandantu. Intru acea oatea se totu sporesce si noptea seau demaneti'a de tempuriu pleca la drumu.

Dupa ore câte-va dile erasi se repetiesce fenomenulu dar' acumu nu mai suntu acelea rondunele, ci altele, cari au venitu din parti mai nordice; cá-ce celea de mai nainte se afla undeva in Afric'a, in giurulu Nilului.

Asia se aduna, asia se pregatescu si cealalte emigratorie. Asia se aduna si cocostergii pre orecareva ritu si par' cá tienu svatu pentru plecare. Cumcá cu acést'a ocaziune ar' decide eli si ace'a, cá se omorc pre celi slabi si nepotentiosi, ca pre uni, ce nar' poté suportá greutatile caletoriei celei mari, este numai poveste; cá-ce esperinti'a ne convinge chiaru despre contrariulu.

Marele naturalistu Bhrem enareza urmatori'a intemplare: „In Afric'a dupa emigrarea cocosterciloru in tempu neindatenatu am datu de una parchia de cocostirci. Am pusícatu femeiusic'a si spre surprinderea mea, observai cá i-erá rupta una aripa. Erá invederatu dar', cá nepotendu urmari pre celialalti cu arip'a rupta, barbatusiulu a impartitu cu ea acést'a sorte trista, a remasu fidelu facia de ea, si lángra dins'a a invinsu si poft'a cea poternica a emigratiunei. Acést'a a facutu unu barbatusiu de cocostêrcu. Nu voiescu inse a nutrí dubietate nici despre cealalta parte; credu, cá intre inpreguirari de asemenea nici femeiusic'a nar' fi lucratu altcumu“.

Din Europ'a paserile de comunu emigreza in directiune nordu-ostica seau sudu-ostica, Din Ungari'a propria paserile emigreza preste Itali'a in Tripolis si Tunis er' din Ardealu spre Nilu.

Paserile formeza diferite grupe cu ocaziunea emigrarei; asia rondunelele formeza grupe compacte, ratiile siruri drepte, gâscele linii curbe, cocorii emigreza sub ánghiu etc.

Paserile ce sbora bine si usioru caletorescu diu'a, cealalte noptea, si pana cându e posibilu remanu preste continentu; sbora pre deasupra continentulu pana la pisculu celu mai sudicu alu peninsuleloru Europei, ma si singuraticele insule inca le iau in cale; ici-colea manca câte-cev'a, pauseza si economizeza cu puterea.

Ajungandu la tiermurulu estremu alu continentulu, li-se deschide luciulu nepetransu alu marei mediterane. Aici pauseza, si accepta tempulu favoritoriu, cá se-si póta face si acést'a parte mai grea a caletoriei lor.

Luciulu marei este estinsu si una departare mare pentru noi, dar' nu pentru paserea, carea e in stare se sbore 16 óre

in continuitate si carea percurge pre óra câte 25—30 miluri geografice. Una mica preumblare de demaneti'a, una caletoaria scurta de 5 óre si deja se afla in internulu Africeii. — Aici petrecu paserile emigratorie, pâna ce tempulu determinatu érași le provoca la reintorcere. E de insemnatu, că in Afric'a nu clocescu, nu sporescu, si asia nu mai aceli individi se reintorcu la noi, cari s'au fostu departatu.

A. Uilacanu.

Pertractarea unei bucăți de cetire in prim'a clase a scolei populare.

(Prelegere practica).

Titlulu bucății este: *Aprindiórele*. Vedi Elementariulu de Solomonu — Munteanu pag. 51.

Pregătire. Sciu iubiti copiii, că voue toturor'a ve place a ve jocá. Ce jocuri ve jucati voi? Care jocu ti place mai tare tie N? Dar' tie N? Care din voi s'a jocatu de a malaiulu? de a mij'a? de a soldatii? de a cote'a (mincea, iapt'a? Ce jocuri se mai joca inca copiii? Pre acasa pre la voi n'ati mai vediutu jocându-se si alte jocuri? (Copiii spunu, că a vediutu jocându-se cu pravu etc. La casu, cându nu si-ar' aduce aminte se fi vediutu copiii jocându-se cu aprindióre, prin intrebări le va ajută a-si aduce aminte). Bine e se se jõe copiii de a mij'a, de a cote'a, de a soldatii? Dar' cu aprindióre bine e? Pentru-ce nu e bine? Ce póte urmá din joculu cu aprindióre? Asiá e, joculu cu aprindióre e forte periculosu, primejdiosu. Cátu este de periculosu veti vedé din urmatóri'a intemplantare.

Comunicare. Invetiatoriulu pre bas'a bucății de lectur'a: „Aprindiórele“ le vá enará urmatoriele:

Unu pruncu se jocá adese-ori cu aprindióre prin curte. Parintii i-a dfsu mai de multe ori, cá se nu se mai jõe cu aprindióre, dar' elu n'a ascultat. Si cá se nu-lu véda parintii s'a ascunsu in paia. Acolo jocându-se din intemplantare a pierdutu o aprindióra. Aprindiórea pierduta s'a aprinsu de caldur'a sórelui. Din aprindióre s'a aprinsu si paiale. Vediundu acést'a copilulu a inceputu a strigá, dar' indesiertu, căci pâna cându sosira vecinii, paiale éráu incinse de flacara. Din paia, fiindu vëntu, s'au aprinsu cas'a, siur'a, staululu. Atunci au inceputu a trage clopotele. Omenii se adunáu de tóte părțile, si-si dáu tóta silinti'a, cá se stinga foculu, dar' indesiertu. In scurtu tēmpu tóte superedificatele, se prefacura in cenusia. Bietii parenti remasera seraci, neavendu nici unde se locuiesca nici ce se mânânce, nici cu ce se se imbrace. Nefericirea acést'a o-a causatu joculu cu aprindiórele si neascultarea de parinti.

Dupa ce invetiatoriulu astu-feliu a enaratu intemplantarea acést'a provoca mai ántâiu pre unu dintre cei mai buni apoi pre cei mai debili, cá se enareze si ei celea audite. Deca elevii ar' enara-o defectuosu, invetiatoriulu i-va ajută cu intrebări, altu-cumu la tóta intemplantarea i-vá lasá cá se vorbésca liberu.

Dupa ce s'a convinsu, că sciu deja toti celea enarate va luá elementariulu si va ceti mai ántâiu elu cu accentuare corecta bucat'a de lectura, apoi voru ceti elevii, intrebându dupa cuprinsulu celor cetite camu in modulu urmatoriu:

Cetesce N. „Unu pruncu se jocá adese ori cu aprindióre prin curte“. Despre cine ai cetitu? Ce ai cetitu despre prunculu acel'a? Cu ce se jocá elu adese-ori? Pre unde se jocá.

Cetesce mai departe! „Parintii vediundulu lu- admoniara. Elu cá se nu fia observatu s'a ascunsu in paia“. Ce ai cetitu? Cine la vediutu pre pruncu? Ce a facutu parintii? Ascultat'a elu? Ce felu de pruncu a fostu elu? Cum se numescu pruncii, cari nu asculta de parinti? Unde s'a ascunsu, cá se nu-lu observe, se nu-lu véda parintii? Jertatu-i se facemu unu lucru reu chiar' si in ascunsu? Cine ne vede pre noi ori unde ne vomu ascunde?

Cetesce mai departe N! „Acolo si-continua joculu. Din intemplantare pierdú un'a“. Ce ai cetitu? Cându dicemu acolo si-continua joculu intielegemu că acolo se joca mai departe. A continuá insemnéza a face unu lucru mai departe. Ce ai cetitu mai de parte? Câte aprindióre aveá elu? De unde scii cá aveá mai multe? Elu a aruncatu aprindiór'a diosu seau ce?

Cetesce mai departe N! „Dupa ace'a cam pre la amiédi fiindu forte caldu aprindiór'a sa aprinsu“. Jérn'a cându ni e frigu la mâni ce facemu? Asiá ni le frecamu si prin ast'a se incaldiescu. Cum aprindemu noi aprindiórele? Atunci cându le frecamu de ceva obiectu ce se nasce? (Caldura) Asiá dar' de ce se aprindu aprindiórele. Fiindu atunci forte caldu, potutus'a aprinde aprindior'a pierduta? Pre ce tempu a potutu se fia ast'a? Asiá e, vér'a, căci atunci de multe ori asia e de caldu, in cătu cugeti cá te aprindi. Dar' de unde vine vér'a caldur'a cea mare?

Cetesce mai departe N? „Paiale luara focu“. Ce ai cetitu? Cum a fostu paiale de a luat focu asiá curundu? Pentru-ce erau asiá uscate?

Cetesce mai departe N! „Prunculu se spariá, incepu a strigá, dar' indesiertu. Căci pana cându alergara vecinii cu apa foculu incinse tóte paiale“. Ce ai cetitu? La cine le dicemu noi vecini? Pentru ce se dfce, că a alergatu mai ántâiu vecinii?

Cetesce mai departe N! „Vëntulu incepu a suflá spre siura. In unu momentu dupa ace'a se incinsera in flacara siur'a, staululu, camar'a, granariulu si cas'a“. Ce ai cetitu. Pentru ce s'a aprinsu asia iute tóte superedificatele (esplicare)? Cându nu arda bine foculu, ce facu femeile? Asiá e, sufla in focu, si acel'a indata arde mai bine. Vëntulu sufla mai tare si face se arde foculu mai bine pre langa ace'a a suflatu paiale ardietóre pre siura, casa etc. si asiá s'a aprinsu si acelea.

Cetesce mai departe N! „Campanele (esplicare) sunau a focu. Poporulu acurcea cu apa de tóte părțile, cá se

stinga". Ce ai cetitu? Pentru ce tragu omenii campanele, cându e focu? Cum le tragu atunci? Ce trebuie se faca atunci toti, câti audu? Ce omu e acel'a, care presupunendu că e sanetosu la atari nefericiri siede acasa?

Cetesce mai departe N! „Privirea erá infioratoria“. Ce ai cetitu? Cum te simtiesci cându vedi o nefericire mare? Asiá că atunci simtiesci că si cum te-ar' infiorá prin totu trupulu. Pentru ace'a se dice aci, că privirea erá infioratoria, căci intru adeveru infioratoriu erá a vedé cum le arde bietiloru parinti totu ce aveau.

Cetesce mai departe! „Omenii incepura a stinge, dar' tota ostenel'a nu ajutá nemicu. Tóte superidificatele se prefacura in censusia“. Ce ai cetitu? Pentru ce nu potúra ajutá nemicu. Asiá e, căci cându sufla vântulu nici nu te poti apropiá de focu.

Cetesce mai departe! „Parintii devinu cersitori. Ei nu aveáu unde se locuiesca, ce se mânânce, si cu ce se se imbrace. Bani inca nu aveau spre a-si face altele. Acum plângeáu seracii parenti“. Ce ai cetitu? Pre cine numimu noi cersitoriu? Pentru ce a devenitu parintii pruncului cersitori? Cându plânge omulu? Ce este detorinti'a fia-carui omu facia de celu arsu? Asiá e iubiti coppii, detorinti'a fia-carui omu bunu este a-lu ajutá cu ce numai póte.

Cetesce mai departe! „La tóte acestea a fostu caus'a prunculu, care se jocase cu lemnutie (aprinđiore)“. Cine a fostu caus'a nefericirei parintiloru? Ce potemu invetiá din ast'a? Jertatu-i se ne jocamu cu aprinđiore? Pentru-ce-su aprinđiorele? Chiar' pentru ace'a nici cându se nu ve jocati cu aprinđiore, si cându veti vedé si pre altii jocându-se se le aduceti aminte că ce nefericire se póte nasee din joculu cu aprinđiore. **P. Ungureanu.**

Se altuimu si tomn'a.

Speciele de altuire seau nobilitare suntu forte multe, dintre cari mai insemnate si mai usitate suntu: altuirea in crepatura, in coja, imparcehiarea. Speciele acesteade altuire se potu esecutá si tomn'a, in Octobre si Novembre; si asia potemu dice, că altuirea se pote face preste intregu anulu, calculandu aici si ocularea. Dupa probele, ce am facutu, tomn'a mai bine succede altuirea periloru, apoi a meriloru si mai pucinu a pruniloru si se pote dice, că semnulu celu mai invederatu pentru a cunosce speciele acomodate spre altuirea de tomna, e caderea frundiei. Altuirea se pote face aproape de pamentu seau si la inaltime. Cu câtu e mai in vigóre circularea sicolui, cu atátu prinderea e mai rapede. — Cu privire la alegerea mladitiloru de altuitu, trebuie se avemu grigia, că acelea se fie deplinu cópte, că-ce la dincontra operatiunea este fora rezultatulu doritu. — Deca intre culegerea mladitiloru si intre altuire s'ar' intemplá intervalu, atunci si aici e consultu, că mladitiele se se conserve in pamentu umedu.

Altuirea de tomn'a si-are avantajiele sale; asia prin ea se potu supleni oculatiunile remase fora rezultatulu asceptatu; cu ea se usioreza multu lucrurile celea intetitórie de primaver'a, mai alesu in pomologii cu scole mari, si avantajulu celu mai eminentu e, precumu am esperiatu, că la acést'a altuire prinderea intemplandu-se inca de tomn'a, primaver'a mâna de tempuriu si progreseza multu in crescere si desvoltare.

Conservarea pomeloru.

Pomele se conserveza in pivnitie seau in cameri; la totu casulu in locu scutitu de inghiaciare; aici se facu stelagie, politie in departare de câte 60—70' ctm un'a de alt'a. Lumin'a este mai multu in daun'a, decátu in avantajulu pomeloru si scurteza durat'a pomeloru. Localulu trebuie se fia curatu si cu aeru bunu, pentru-cá pomele tragu in sine totu mirosulu strainu, si prin ace'a si-pierdu arom'a cea buna, si deca voimu se le tienemu multu tempu, atunci le stergemu cu flanelu si le pachetamu câte un'a in hartia fina. Apoi punemu pre fundulu unui butoiu nisipu curatu, si bine usucatu, pre acest'a asiediamu pomele si dupa ce amu asediatu unu rindu presaremu preste ele nisipu, că se se imple lacunele printre pome. Butoiulu astu-feliu implutu se inchide bine, se pune in pivnitia si pomele voru stá pana la altele noue.

A. Uilacanu.

Sciri scolastice.

Cu inceputulu anului scol. curente s'au inscrisu la gimnasiulu superioru gr. cat. din Blasiu 353 studenti. Dintre acesti'a in clas'a

I	60	ordinari	2	privatisti	= 62
II	60	"	2	"	= 62
III	51	"	"	"	= 51
IV	54	"	"	"	= 54
V	36	"	"	"	= 36
VI	25	"	"	"	= 25
VII	38	"	"	"	= 38
VIII	25	"	"	"	= 25

In „seminariulu tinerimei gr. catolice“ au fostu suscepti in an. curente 80, dintre cari 5 in fundatiune. Din beneficiulu de pâne se impartasiescu 182 insi.

La scótele primarie suntu 161 scolari, la „Institutulu preparandialu“, in trei cursuri, 61 elevi.

Din beneficiulu de pâne se impartasiescu 50 insi dela scótele primarie cu cate $\frac{1}{2}$ tabla de pâne; ér' dela preparandia 47, cu câte o tabla intréga.

Din incidentulu regretabilu, că a eruptu morbulu „diphtheritis“, care a seceratu 2 victime, politia din locu prin script'a de datu 21 Septembrie Nr. 2523 a. c. a dispusu sistarea prelectiuniloru pre tómpu nedeterminatu si dimiterea tenerimei studiose, cea-ce s'a si esecutatu numai de cátu. Reinceperea prelectiuniloru se vá anunciá pre calea dfaristica.

Bibliografia.

A aparutu in dilele aceste: „Gramatic'a latina“ si „Carte de cetire“ pentru clasele I—II gimnasiale dupa sistemulu H. Perthes de Paulu Budiu profesor gimnasiale in colaborare cu Stefanu Josifu profesor si directoru si Andreiu Bârseanu, profesor. Brasiovu 1887, editur'a librariei Zeidner, tipografia Alexi. Pretiulu gramaticiei 35 cr., alu cartii de cetire 1 fl. v. a. — Vomu reveni. —